

Rakennepoliittinen ohjelma**Toimenpide 3.5**

Aluekehityksen kannalta keskeisten kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyden, alueen elinvoimaisuuden kehittämisen ja palvelujen tehokkaan järjestämisen turvaamiseksi valmistellaan kuntarakennelain täydennys. Tällä lisätään perustuslain asettamien reunaehtojen mukaisesti kuntien yhdistymistä koskevaa valtioneuvoston toimivaltaa kuntarakennelain 4d§:n 3 mom:ssa tarkoitetulla yhtenäisellä työssäkäynti- tai yhdyskuntarakennealueella. Valtioneuvoston toimivallan lisääminen rajoitetaan selkeillä reunaehdoilla ja alueen asukkaiden enemmistön tahtotilaan sitomisella. Toimivallan käyttö rajoitettaisiin tilanteisiin, joissa kuntarakennelain tavoitteet eivät ole toteutettavissa vapaaehtoisesti. Kielellisten oikeuksien toteutuminen varmistetaan.

Esityksen substanssidiin

Valtioneuvostolle annettaisiin kuntarakennelaissa oikeus päättää kuntaliitoksista kaupunkiseuduilla viime kädessä vastoin kunnan tahtoa. Laissa määriteltäisiin kaupunkiseutuja koskevat kuntien liitokriteerit sekä menettely. Lain tavoitteena on varmistaa kuntauudistuksen toteuttaminen aluekehityksen kannalta keskeisten kaupunkiseutujen ydinalueella.

Arvio esityksen taloudellisista vaikutuksista

Esityksen taloudelliset vaikutukset riippuvat kriteereiden mukaisista kunnista, valtioneuvoston toimivallan käytöstä, kuntaliitoksien toteutuksesta sekä pitkällä aikavälillä saavutettavista hyödyistä. Toimivallan käyttöön liitettävillä menettelysäännöksillä eli erityisillä kuntajakoselvityksillä on vaikutusta talousarvioon vuosina 2015-2016.

Lopputuote

Hallitus linjaa kriteerit ja menettelyn 11/2013 (luokka C). Hallituksen esitys kuntarakennelain täydentämiseksi valmistellaan syksyn 2013 aikana. Tavoitteena on, että hallituksen esitys annetaan eduskunnalle kevättalvella 2014. Lain olisi tarkoitus tullavoimaan kesällä 2014. Valtioneuvosto voisi päättää mahdollisista kuntaliitoksista siten, että ne voisivat tulla voimaan vuoden 2017 alusta lukien.

Toimenpide 3.6

Varmistetaan metropolialueen kilpailukyky, estetään segregatiota sekä tehostetaan maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelua ja toteutusta edistämällä alueen kuntaliitoksia ja kokoamalla sen tueksi metropolihallinto. Kuntaliitosten ja yhteisen hallinnon kokonaisuudesta tehdään päätökset vuoden 2015 alkuun mennessä ja uusi rakenne tulee voimaan viimeistään vuoden 2017 alusta.

Kannustetaan kuntia etenemään itse käynnistämillään kuntaliitosselvitysalueilla. Alueen kokonaisuuden varmistamiseksi valtiovarainministeriö asettaa alueelle erityisen kuntajakoselvittäjän. Kuntajakoselvitykset toteutetaan kuntarakennelain edellyttämässä aikataulussa.

Esityksen substanssidiin

Alueen 14 kunnasta 12 kuntaa ovat käynnistäneet omat kuntajakoselvityksensä. Ministeriön asettama metropolialueen erityinen kuntajakoselvitys käynnistyy joulukuussa 2013. Erityisen selvityk-

sen tavoitteena on alueen kokonaisedun näkökulmasta selvittää riittävät kuntarakennevaihtoehdot. Kuntajakoselvitykset valmistunevat syksyyn 2014 mennessä, jolloin päätöksenteko mahdollisesti toteutettavista liitoksista tapahtuu.

Arvio esityksen taloudellisista vaikutuksista

Koska liitosselvitykset ovat vasta käynnistyneet, ei tässä vaiheessa ole mahdollista esittää niiden vaikutuksia valtion budjettiin eikä sitä, miten ehdotukset tulevat vahvistamaan julkisen talouden kestävyyttä välillisesti. Em. vaikutukset riippuvat mm. siitä, tapahtuuko liitoksia, mahdollisten liitosten toteutuksesta sekä useista toimintaympäristökijöistä.

Lopputuote

Hallitus päättää toimenpiteen sisällöstä vuoden 2015 alkuun mennessä (luokka E).

Kunnat päättävät liitoksista todennäköisesti vuonna 2014. Mahdolliset liitokset tulisivat todennäköisesti voimaan vuonna 2017 valtuustokauden alussa.

Varaumat

Toimenpiteen kokonaistaloudelliset vaikutukset riippuvat mm. siitä, tapahtuuko liitoksia, liitosten toteutuksesta, yhdistyvien kuntien talouden tilanteista ja päätöksistä liittyen mm. uuden kunnan palvelutarjontaan ja –verkkoihin sekä maksujen ja verojen tasoon. Asiaan vaikuttavat myös metropolihallinnosta sekä sosiaali- ja terveydenhuollosta tehtävät ratkaisut.

Toimenpide 3.7

Perustetaan metropolihallinto, jonka päättävä toimielin on vaaleilla valittu valtuusto. Metropolihallinto hoitaisi metropoliselvityshenkilöiden suositusten mukaisesti alueen kilpailukyyn sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikan, maankäytön, asumisen ja liikenteen toteuttamisen sekä segregaatioon, työvoimaan ja maahanmuuttoon liittyvien seudullisten kysymysten ratkaisemisen. Metropolivaltuusto hyväksyisi metropolikaavan ja sen toimeenpano-osan, joka ohjaisi kuntien päätöksentekoa maankäytön, asumisen ja liikenteen asioissa. Tämän tulee varmistaa se, että valtion kanssa yhdessä päätetyt kaavoitus- ja asuntotavoitteet täyttyvät. Metropolihallinto hoitaisi sille osoitetut seudulliset julkishallinnon tehtävät, jotka siirrettäisiin kunnista, kuntayhtymistä ja valtionhallinnosta.

Metropolihallintoon liittyvän lainsäädännön valmistelu käynnistetään nopealla aikataululla rinnan kuntaliitosselvitysten kanssa. Valmistelussa metropolihallinnon tehtävien tarkka sisältö ja laajuus ovat kytköksissä esiselvityksen mukaisesti alueella tapahtuvien kuntaliitosten laajuuteen ja merkittävyyteen.

Esityksen substanssidiin

Valtiovarainministeriö asetti 4.10.2013 työryhmän valmistelemaan metropolihallintoa koskevaa lainsäädäntöä. Työryhmän toimikausi päättyy 15.9.2014. Työryhmän tavoitteena on valmistella hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan sisältyvien metropolihallintoa koskevien linjausten pohjalta sekä ottaen huomioon alueen kuntarakenteen kehitys ja metropolialueen esiselvitys tarvittavat lainsäädäntötoimenpiteet metropolihallinnon perustamiseksi alueelle. Työryhmän tulee valmistella ehdotukset hallintomallista, rahoitus- ja päätöksentekojärjestelmästä, metropolihallinnon tehtävistä, metropolihallinnon, valtion, kuntien ja muiden toimijoiden välisestä toimivallasta ja työnjaosta sekä

metropolihallinnon aluerajauksista. Työryhmän tulee antaa väliraportti 2014 maaliskuun loppuun mennessä. Lopulliset ehdotuksensa työryhmän tulee valmistella hallituksen esityksen muotoon.

Arvio esityksen taloudellisista vaikutuksista

Koska valmistelutyö mm. taloudellisten vaikutusten osalta on vasta aloitettu, ei vielä tässä vaiheessa ole mahdollista esittää miten ehdotukset tulevat vaikuttamaan valtion budjettiin suoraan tai miten ehdotukset tulevat vahvistamaan julkisen talouden kestävyyttä välillisesti.

Lopputuote

Hallitus päättää toimenpiteen sisällöstä vuoden 2015 alkuun mennessä (luokka E).

HE annetaan kevätistuntokauden 2016 alussa ja lainsäädäntö tulisi voimaan siten, että uusi hallinto-rakenne olisi käyttöön otettavissa vuoden 2017 alusta lukien.

Varaumat

Toimenpiteen jatkovalmistelun kannalta keskeisiä ratkaistavia asioita ovat metropolihallinnon oikeudellinen muoto, toimialue, rahoitusjärjestelmä, tehtävät ja metropolihallinnon suhde alueen kuntiin. Vaikuttava seikka on myös alueen kuntarakenteen kehitys.